

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1944 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion om lagstiftning angående offentliga insamlingar.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 161, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Hedlund* i Östersund hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga det förslag till förordning angående offentliga insamlingar, som upptagits i reservationen till första lagutskottets utlåtande nr 58 vid 1942 års lagtima riksdag, med de jämkningar däri, som dels föranleddes av att förordningen icke skulle vara tillämplig å insamlingar, som anordnas av nykterhetsorganisation, och dels vid ärendets utskottsbehandling funnes erforderliga eller lämpliga.

I fråga om de skäl som ligga till grund för motionärens hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Genom proposition nr 112 till 1942 års lagtima riksdag framlades förslag till förordning angående offentliga insamlingar. Propositionen grundades å en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria med förslag till förordning i ämnet. Enligt detta förslag skulle — med vissa undantag — rätten att anordna offentlig insamling vara beroende av att tillstånd därtill erhöles.

Över promemorian hade yttranden inhämtats från ett stort antal myndigheter och sammanslutningar. I anledning av de anmärkningar, som i yttrandena framställdes mot författningsutkastet i promemorian, blev detta föremål för en genomgripande omarbetning inom justitiedepartementet. Enligt detta omarbetade förslag till förordning angående offentliga insamlingar, som framlades i propositionen, skulle tillstånd icke erfordras för att anordna offentlig insamling, utan det skulle vara tillräckligt med en anmälan.

Propositionen behandlades av första lagutskottet, som i avgivet utlåtande (nr 58) hemställde, att riksdagen måtte avslå propositionen samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta, under beaktande av vad utskottet i sitt utlåtande anfört, verkställa ny allsidig utredning i frågan och för riksdagen framlägga det förslag som därav kunde föranledas.

Utskottet yttrade i sin motivering bland annat följande:

De offentliga insamlingarna ha, särskilt under den nuvarande kristiden, tagit allt större omfattning, och allmänhetens offervilja har tagits i anspråk för de mest skilda syften. I många fall har denna verksamhet tillgodosett behov, som även ur allmän synpunkt äro i hög grad beaktansvärda. I den mån så sker, utgör den inom olika folklager förefintliga villigheten att träda hjälpsamt emellan otvivelaktigt en samhällelig tillgång, som ej bör underskattas. Å andra sidan torde det icke kunna bestridas, att vid denna verksamhets bedrivande vissa missförhållanden framträtt. Ofta utnyttjas, mer eller mindre oavsiktligt, allmänhetens givmildhet för ändamål, som knappast äro förtjänta av understöd, och bristen på effektiv kontroll medför även att insamlade medel kunna användas för andra ändamål än de avsedda. Slutligen kunna, särskilt i nuvarande läge, då allmänhetens besparingar i främsta rummet måste stå till förfogande för viktiga statliga uppgifter, insamlingarna ogynnsamt påverka tillgången av medel för dessas täckande. Utskottet anser sig alltså icke böra ställa sig avvisande till tanken på en reglering i lagstiftningsväg av den offentliga insamlingsverksamheten.

Vid utformande av en sådan reglering måste enligt utskottets uppfattning vara vägledande, att de nu rådande missförhållandena avlägsnas utan att därigenom de enskildas offervillighet undergrävas eller försvagas. I detta sammanhang inställer sig ett stort antal svårlösta spörsmål.

Det författningsutkast, som framlades i den inom justitiedepartementet utarbetade promemorian, rönt från skilda håll anmärkningar, vilka obestriddligen i åtskilliga avseenden ägde fog. Utskottet hänvisar i denna fråga till propositionen. Med hänsyn härtill underkastades författningsutkastet en genomgripande revision inom departementet; det i propositionen framlagda förslaget är i själva verket uppbyggt efter andra huvudprinciper än det i promemorian framlagda. En följd härav har blivit att de i ärendet avgivna yttrandena icke avse det förslag, som framlagts i propositionen, utan ett i väsentliga delar däriifrån avvikande förslag. Att märka är också att, såsom påpekats i motionerna I: 212 och II: 289, icke någon nykterhetsammanslutning beretts tillfälle att yttra sig i ärendet.

Vid sin genomgång av det i propositionen framlagda förslaget har utskottet funnit, att jämväl detta på åtskilliga punkter lämnar utrymme för erinringar. Överhuvudtaget synes det vara anledning att här gå fram med all försiktighet, särskilt som frågan gäller ingripande på ett område, där den enskildes handlingsfrihet hittills icke varit beroende av vare sig anmälningsskyldighet eller tillstånd av offentlig myndighet. Likaväl som det för den omsorgsfullt skötta och lojala insamlingsverksamheten är av värde att genom en lagreglering osunda eller bedrägliga insamlingar, som kunna skapa misstroende hos allmänheten mot insamlingar överhuvud, om möjligt förhindras, är det ett allmänt intresse att lagregleringen icke utformas så, att densamma genom olika formella krav hämmar enskildas och organisationers initiativ till insamlingar för olika välgörande ändamål och den givmildhet i detta hänseende som allmänheten i vårt land visat. Av vikt är också att de stora folkrörelserna, vilka som bekant i betydande omfattning basera sin verksamhet på bidrag från allmänheten, i så stor utsträckning som möjligt lämnas utanför lagstiftningen; det kan ifrågasättas om ur någon synpunkt behov överhuvudtaget föreligger att indraga dessa organisationers insamlingar under kontrollen. Utskottet vill vidare påpeka, att även om bestämmelser om anmälningsskyldighet o. dyl. icke

i och för sig kunna sägas innebära någon särskilt betungande förpliktelse, bestämmelserna likväl förutsätta att den enskilde äger kännedom om desamma, vilket särskilt när det är fråga om mindre insamlingar samt gränfall mellan offentliga och privata insamlingar innefattar ett krav på den enskilde medborgaren, från vilket man ej får bortse. Ur denna synpunkt hade det enligt utskottets mening varit önskvärt, om begreppet offentlig insamling kunnat göras något snävare till sin omfattning och om man kunnat i lagstiftningen göra skillnad mellan å ena sidan mindre, lokala insamlingar och å andra sidan de större insamlingarna, särskilt riksinsamlingarna, vilka torde vara de, som i främsta rummet böra läggas under offentlig kontroll. Utskottet förbiser ej de tekniska svårigheter som föreligga för en dylik uppdelning. Frågan synes emellertid värd att närmare undersökas. Det synes även böra övervägas, huruvida man icke skulle kunna nå det huvudsakliga syftet med lagstiftningen genom att begränsa kontrollen till sådana insamlingar som vända sig till allmänheten genom annonser i tidningarna eller på annat dylikt sätt. I ett remissyttrande har uppgivits, att företag finnas som mot viss provision åtaga sig anordnandet av offentliga insamlingar. Det bör då framhållas, att därest en kontroll över dylika företag anses erforderlig, detta kan ske genom att dylik i förvärvssyfte bedriven verksamhet göres beroende av tillstånd av offentlig myndighet, och att man således för att tillgodose nämnda syfte icke behöver ingripa i den samlingsverksamhet som bedrivs exempelvis av olika organisationer. Slutligen må framhållas, att den i motionen I:213 framförda tanken att handhavandet av kontrollen över samlingsverksamheten skulle anförtros åt annat organ än polismyndighet synes för tjänt att ytterligare övervägas.

Med hänsyn till det ovan anförda har utskottet funnit att frågan om regleringen av det förevarande området bör göras till föremål för förnyad utredning från Kungl. Maj:ts sida. Vid en sådan utredning böra enligt utskottets mening representanter för de olika folkrörelserna medverka.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Vid utskottets utlåtande fanns fogad en reservation, vari hemställdes att riksdagen måtte antaga det i propositionen framlagda förslaget till förordning angående offentliga insamlingar med däri av reservanterna föreslagna ändringar. Reservanternas författningsförslag var av följande lydelse:

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
angående offentliga insamlingar.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Den som vill anordna offentlig insamling skall göra anmälan därom i den ordning nedan stadgas.

Med offentlig insamling förstås insamling som sker genom hänvändelse till allmänheten, vare sig å allmän plats eller genom upprop eller listor eller

genom personliga besök eller genom försäljning eller tillställning eller på annat därmed jämförligt sätt.

Denna förordning äger icke tillämpning å insamling för religiöst eller välgörande ändamål i samband med gudstjänst eller annan andaktsövning, å insamling som eljest företages bland deltagare i sammankomst eller offentlig tillställning, om insamlingen sker för välgörande ändamål eller för att täcka omkostnaderna för tillställningen, eller å insamling som anordnas av politiskt parti till förmån för partiets verksamhet. Om lotterier gäller vad särskilt är stadgat.

2 §.

Anmälan om insamling skall göras hos polismyndigheten i den ort, varifrån verksamheten huvudsakligen ledes.

Med polismyndighet förstås i Stockholm överståthållarämbetet, för annan stad, där poliskammare finnes, denna, för övriga städer magistrat eller, där sådan ej finnes, kommunalborgmästare och för landet polischefen i orten

3 §.

Anmälan skall göras i god tid före insamlingens början.

Kan anmälan om insamling, som företages i anledning av oförutsedd händelse, ej skäligen göras före insamlingens början, är tillfyllest, om den göres så snart ske kan.

4 §.

I anmälan skall uppgivas ändamålet med insamlingen, vem eller vilka som skola leda densamma, det sätt varpå insamlingen skall ske, det område inom vilket den i huvudsak skall bedrivas, arten och ungefärliga storleken av de beräknade kostnaderna samt de åtgärder som skola vidtagas i fråga om redovisning av insamlade medel samt kontroll över att medlen användas för uppgivet ändamål.

5 §.

Polismyndigheten äger meddela de föreskrifter angående redovisning, kontroll och ordningen i övrigt, som finnas påkallade för insamlingen.

Har i fråga om mindre insamling någon, som är känd för redbarhet och ordentlighet, åtagit sig att utöva tillsyn över insamlingen, vare ytterligare åtgärd i detta hänseende ej erforderlig.

6 §.

Insamling må förbjudas, om ändamålet står i strid med lag eller god sed, om givna föreskrifter ej iakttagas, om kostnaderna finnas vara oskäligt stora, om det med skäl kan befaras att insamlade medel ej komma att användas på behörigt sätt eller om insamlingen eljest innefattar missbruk av allmänhetens förtroende. Förbud som nu sagts meddelas i Stockholm av överståthållarämbetet och eljest av länsstyrelsen i länet.

7 §.

Den som anordnar insamlingen är pliktig att på begäran av polismyndigheten till denna avgiva redovisning över insamlingen och användningen av de insamlade medlen.

8 §.

Tillstånd att utan anmälan som ovan sägs anordna insamling må meddelas förening, redaktion för tidning eller tidskrift, kommitté eller annan institution eller organisation som finnes vederhäftig för insamlingen. Tillståndet skall avse insamling eller insamlingar för visst eller vissa till sin art angivna ändamål. Meddelat tillstånd gäller även underavdelningar eller utskott som äro anslutna till institutionen eller organisationen och verka i samma syfte som denna.

Sådant tillstånd meddelas i Stockholm av överståthållarämbetet och eljest av länsstyrelsen i det län, där institutionens eller organisationens styrelse har sitt säte eller varifrån insamlingen huvudsakligen ledes. Tillståndet må när som helst återkallas.

Vad i 5 och 7 §§ stadgats skall ej äga tillämpning med avseende å insamling för vilken tillstånd gäller.

9 §.

Den som underlåter att om insamling göra anmälan, där sådan är föreskriven, eller som därvid mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift, eller som åsidosätter meddelade föreskrifter, eller som anordnar eller fortsätter insamling i strid mot förbud enligt 6 §, straffes med dagsböter.

Straff som nu sagts skall dock ej tillämpas, där gärningen i strafflagen är belagd med strängare straff.

10 §.

På talan av allmän åklagare må den som anordnat offentlig insamling vid vite tillhållas att avgiva redovisning enligt vad i 7 § sägs.

11 §.

Vad som insamlats utan anmälan, där sådan är föreskriven, eller i strid mot förbud enligt 6 § må efter ty prövas skäligt dömas förverkat till kronan. Om det lämpligen kan ske må dock i stället föreskrift meddelas, att egendomen skall användas för visst välgörande, religiöst, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål eller ock återställas till givarna.

12 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning, så ock talan som avses i 10 § anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

13 §.

Böter och viten som ådömas enligt denna förordning tillfalla kronan.

14 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser angående förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1942.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande över motionen från socialstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Värmlands län. Därjämte har utskottet berett Svenska kyrkans diakonistyrelse, Svenska kyrkans missionsstyrelse, Frikyrkliga samarbetskommittén, Godtemplarorden och Näringslivets granskningsnämnd för gåvor och understödsannonser tillfälle att yttra sig över motionen. De i anledning härav inkomna yttrandena ha, med undantag av missionsstyrelsens yttrande, såsom bilagor fogats vid detta utlåtande. (Bil. A, B, D, E, G, J—M). Missionsstyrelsen har i sitt yttrande dels hänvisat till det utlåtande styrelsen den 13 februari 1941 avgivit över den inom justitiedepartementet upprättade promemorian med förslag till förordning i ämnet och dels instämt i diakonistyrelsens till utskottet avgivna yttrande. Överståthållarämbetet har överlämnat yttrande från polismästaren i Stockholm, däri polismästaren endast åberopat vad t. f. kriminalpolisintendenten Nils Lünings anförts i ett av honom avgivet, såsom bilaga C vid utskottets utlåtande fogat yttrande. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har ingivit yttrande från poliskammaren i Göteborg (Bil. F) och länsstyrelsen i Värmlands län från landsfogden i detta län (Bil. H) och från Värmlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler (Bil. I). Utskottet får såsom utredning i ärendet hänvisa till yttrandena.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för behandlingen vid 1942 års riksdag av Kungl. Maj:ts proposition nr 112 med förslag till förordning angående offentliga insamlingar beslöt riksdagen på hemställan av första lagutskottet att avslå propositionen samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta, under beaktande av vad utskottet i sitt utlåtande anförts, verkställa ny allsidig utredning i frågan och för riksdagen framlägga det förslag som därav kunde föranledas. Riksdagens skrivelse har hittills icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Förevarande motion har fäst uppmärksamheten på att allvarliga missförhållanden fortfarande förekomma i samband med offentliga insamlingar. Att så är fallet har bestyrkts i flertalet av yttrandena över motionen, och tidningarna hava också under senaste tid haft att förmåla om åtskilliga osunda företeelser i samband med offentliga insamlingar. Särskilt gäller detta om de privata företag, som yrkesmässigt ombesörja insamlingar för olika föreningars och institutioners räkning och som därvid tillgodogöra sig högst avsevärda belopp såsom provision.

På enskilt initiativ har en kontroll över en del av de offentliga insamlingarna igångsatts genom Näringslivets granskningsnämnd för gåvor och understödsannonser. Nämndens arbete torde vara av stort värde för sa-

neringen av de offentliga insamlingarna, men kan med hänsyn till att verksamheten begränsats till att tillvarataga näringslivets intressen enligt utskottets mening icke anses göra en lagstiftning överflödig.

Ehuru utskottet sålunda finner starka skäl tala för att en offentlig kontroll av samlingsverksamheten kommer till stånd, kan utskottet icke tillstyrka motionärens yrkande att riksdagen nu skulle antaga det förslag till förordning angående offentliga insamlingar, som framlades i reservationen till utskottets förutnämnda utlåtande. Utskottet anser nämligen detta förslag lämna rum för vissa anmärkningar och ser sig icke heller i stånd att, med beaktande av de mångskiftande synpunkter som kunna anläggas på denna fråga, utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning i ämnet. En lagstiftning på detta område måste nämligen såsom utskottet i nämnda utlåtande uttalat föregås av en ny allsidig utredning. Vid denna böra de av utskottet i utlåtandet anförda synpunkterna beaktas. Erfarenheterna av den kontrollerande verksamhet som utövas av Näringslivets granskningsnämnd torde också kunna bliva av stort värde vid lagstiftningsarbetet.

På grund av vad sålunda anförts finner utskottet det angeläget att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på detta område och efter den förnyade utredning, varom 1942 års riksdag hemställt, för riksdagen framlägger förslag till lagstiftning i ämnet. Tillräckliga skäl att till Kungl. Maj:t rikta någon ny framställning härom finner utskottet — i betraktande av den korta tid som förflutit sedan riksdagens föregående hemställan — icke föreligga. Med hänvisning härtill får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 161, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 maj 1944.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter, Wagnsson, Westman, Linnér, Ahlqvist, Krügel, Ragnar Bergh* och *Lindblom*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Gezelius, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud*, *Björling, Lindberg, Skoglund* i Umeå och *Johansson* i Mysinge.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom remiss den 10 mars 1944 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att till riksdagens första lagutskott avgiva begärt yttrande — varav avskrift skall av styrelsen samtidigt insändas till justitiedepartementet — över en inom andra kammaren av herr Hedlund i Östersund väckt motion (nr 161) om lagstiftning angående offentliga insamlingar. Med anledning härav får socialstyrelsen anföra följande.

Socialstyrelsen vidhåller sin i utlåtande den 14 februari 1941 intagna ståndpunkt, att en av det allmänna anordnad kontroll av offentliga insamlingar är i högsta grad av behovet påkallad. Styrelsen vill även understryka betydelsen av att en lagstiftning på området snarast möjligt kommer till stånd. Det på privat initiativ tillskapade övervakande och kontrollerande organet, näringslivets granskningsnämnd för gåvor och understödsannonser, synes visserligen av allt att döma äga möjlighet att i många fall nå de syften, som avses med en lagstiftning på området. Styrelsen kan emellertid icke finna, att granskningsnämndens tillkomst gjort en offentlig kontroll av insamlingsverksamheten överflödig. Det torde nämligen icke ur det allmännas synpunkt vara tillfyllest med ett enskilt organ, vilket genom sin auktorisation garanterar, att en till organet utan lagstadgat tvång anmäld insamling är vederhäftig samt att icke något enskilt vinstintresse är förbundet därmed. Här fordras därutöver en lagstiftning, som avgränsar området och lägger varje slag av offentlig insamling under allmän kontroll.

Den allmänna kontrollen synes lämpligen böra anordnas i enlighet med det i den remitterade motionen framlagda förslaget. Beträffande vissa delar därav önskar styrelsen emellertid anmäla en i förhållande till motionären avvikande mening.

Styrelsen anser, att rätten att förbjuda insamling bör kunna anförtros åt polismyndighet i allmänhet och ej, såsom föreslagits, åt överståthållarämbetet eller länsstyrelse. Polismyndigheten skall ju enligt förslaget mottaga anmälan om insamling och meddela föreskrifter angående redovisning, kontroll och ordning i övrigt. Vid sådant förhållande synes det något långsökt att hänskjuta avgörandet, huruvida en insamling får igångsättas eller ej, till länsstyrelses prövning. Rätten att fatta beslut därutinnan bör tillkomma polismyndigheten, vars beslut i ärendet dock besvärsvägen kan komma under den högre myndighetens prövning.

Enligt styrelsens förmenande finnas icke skäl för att låta de insamlingar, som anordnas efter förhandstillstånd, intaga en undantagsställning beträffande polismyndighetens rätt att kräva redovisning m. m.

Slutligen avstyrker styrelsen den av motionären ifrågasatta undantagsställningen för de insamlingar, som anordnas av nykterhetsorganisation. Enligt förslaget skola dessa organisationer icke behöva göra anmälan om planerad insamling utan i stället kunna erhålla tillstånd att utan anmälan anordna insamling. Därmed anser styrelsen det berättigade i dessa organi-

sationers krav på lättnader beträffande anordnande av insamlingar vara tillgodosett. Det synes sålunda icke ämbetsverket lämpligt att helt ställa dessa insamlingar utanför lagstiftningens tillämpningsområde.

Med stöd av vad sålunda anförts får socialstyrelsen förorda, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t ånyo hemställa, att förslag till lagstiftning om kontroll över offentliga insamlingar efter verkställd omarbetning åter framlägges för riksdagen.

Stockholm den 12 april 1944.

KARL J. HÖJER.

ERNST BEXELIUS.

Bilaga B.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 10 mars 1944 har överståthållarämbetet anbefallts att avgiva och till utskottet inkomma med yttrande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 161, om lagstiftning angående offentliga insamlingar.

Till åtlydnad härav får överståthållarämbetet, med överlämnande av yttrande av polismästaren och ett av honom åberopat yttrande av t. f. kriminalpolisintendenten Nils Lüning, för egen del anföra följande.

Sedan överståthållarämbetet i underdåniga skrivelser den 16 december 1939 och den 23 juli 1940 ifrågasatt, huruvida icke en närmare reglering av offentliga insamlingar borde komma till stånd genom en allmän författning, samt jämväl riksdagens revisorer i berättelsen till 1941 års riksdag understrukit behovet av föreskrifter i detta avseende, utarbetades inom justitiedepartementet en promemoria angående kontroll över offentliga insamlingar jämte utkast till förordning i ämnet.

I anledning av vad som anförts i de över promemorian avgivna yttrandena blev författningsutkastet föremål för omarbetning. Härvid frångick man den i promemorian förordade principen, att för anordnande av sådana insamlingar, som avsågos i förordningen, skulle fordras tillstånd av polismyndighet utom i vissa undantagsfall samt införde i stället ett generellt stadgande om skyldighet att till polismyndigheten anmäla offentliga insamlingar, varvid länsstyrelsen dock skulle äga att efter prövning i varje särskilt fall medgiva stadigvarande institution och redaktion för tidning eller annan periodisk skrift rätt att utan anmälan få anordna insamlingar för välgörande eller allmännyttiga ändamål. De bestämmelser, som avsågo polismyndighetens möjligheter att ingripa i kontrollerande syfte samt rätten att förbjuda vissa insamlingar, bibehöllos däremot i stort sett oförändrade.

Proposition i ämnet framlades till 1942 års riksdag. Vid ärendets be-

handling i första lagutskottet ställde sig visserligen utskottet icke avvisande till tanken på en reglering i lagstiftningsväg av den offentliga insamlingsverksamheten, men utskottets majoritet ansåg på anförda skäl frågan om en sådan reglering böra göras till föremål för förnyad utredning. En betydande minoritet inom utskottet förordade dock, att riksdagen skulle antaga det framlagda förslaget med en del ändringar, som verkställdes i syfte att tillgodose vissa inom utskottet framställda önskemål.

Riksdagen följde emellertid utskottsmajoritetens förslag. Då någon förnyad utredning ännu icke kommit till stånd, har med hänsyn till det uppenbara behovet av en dylik lagstiftning i den väckta motionen hemställts, att riksdagen måtte upptaga frågan till förnyat övervägande samt därvid för sin del antaga det av reservanterna i utskottet framlagda förslaget, dock med den jämkningen, att även insamlingar som anordnades av nykterhetsorganisationer skulle vara att hänföra till de i förslaget första paragraf uppräknade insamlingar, beträffande vilka förordningen icke vore tillämplig, ävensom de övriga jämkningar som vid ärendets utskottsbehandling kunde finnas erforderliga eller lämpliga.

Ehuru behovet av kontroll över de offentliga insamlingarna torde hava blivit på ett övertygande sätt klarlagt genom vad som förekommit vid frågans tidigare behandling, får överståthållarämbetet till belysande härav ytterligare anföra följande. Brister i fråga om insamlingsverksamheten hava visat sig på olika sätt. Sålunda förekommer det, att själva insamlandet icke äger rum under önskvärd kontroll. Detta är framför allt fallet vid listinsamlingar, där det ofta förekommer att arrangörerna skicka ut ett stort antal listor till olika personer, som icke på förhand tillfrågats, om de vilja medverka vid insamlingen. Många av dessa listor återställas icke, vilket i allmänhet torde bero på att de blivit förstörda eller bortkastade av mottagarna. Det torde dock icke sällan hava hänt, att medel insamlats på en icke återställd lista men behållits av mottagaren. Vidare saknas ofta möjlighet att kontrollera, huruvida arrangörerna själva redovisat för vad som influtit på de av insamlarna återställda listorna. Även när det gäller insamlingar genom försäljning i samband med tillställningar uppgives kontrollen vara bristfällig i de fall, då några fixa priser icke blivit åsatta de artiklar som försäljas, utan allmänheten får betala efter gottfinnande. Såsom av kriminalpolisintendentens yttrande framgår, förekommer också missförhållanden i berörda avseende, när det gäller försäljning av tidningar och tidskrifter för välgörande ändamål.

De icke minst allvarliga anmärkningarna mot sättet att bedriva de offentliga insamlingarna gälla det förhållandet, att insamlingarna av olika orsaker lämna väsentligt mindre netto än den bidragsgivande allmänheten haft anledning att räkna med. I den skrivelse, som överståthållarämbetet den 6 november 1941 avlät i anslutning till sitt tidigare avgivna yttrande över den inom justitiedepartementet utarbetade promemorian, meddelade överståthållarämbetet, att det bildats vissa privata företag, som yrkesmässigt sysselsatte sig med insamlingar för olika förenings och institutioners räkning och att dessa företag, efter vad som framkommit, betingade sig ända till 30 à 40 % av de insamlade medlen såsom ersättning för sin medverkan. Detta gäller såväl penninginsamlingar som insamlingar genom försäljning av brevmärken, nålar och dylikt. Kriminalpolisintendenten har i sitt yttrande upplyst, att sedan hösten 1943 kriminalavdelningen haft att verkställa utredningar angående ett femtiotal organisationers insamlings-

verksamhet. Insamlingarna hava inbringat omkring två miljoner kronor, varav nära hälften tillfallit de personer, som yrkesmässigt åtagit sig att anordna insamlingarna. Vid dessa utredningar har bland annat framkommit, att en känd organisation till en ackvisitör för en summa av 2 000 kronor per år försålt ensamförsäljningsrätten till organisationens brevmärken, av vilka sedan under enbart ett år sålts för omkring 100 000 kronor.

Det har även tidigare framhållits, att tillställningar, som anordnades för välgörande eller liknande ändamål, ofta på grund av höga omkostnader lämnade ett i förhållande till omslutningen ringa överskott, varför endast en obetydlig bråkdel av allmänhetens bidrag komme det intresse till godo, för vilket tillställningen anordnats. Överståthållarämbetet, som i samband med ansökningar om restitution av nöjesskatt har tillfälle att taga del av resultatet av olika tillställningar i insamlingssyfte, har i sitt yttrande över justitiedepartementets promemoria redogjort för en undersökning, som under år 1940 verkställdts beträffande ett antal dylika tillställningar under våren samma år. En liknande undersökning har sedermera skett beträffande de tillställningar, för vilka restitution av nöjesskatt begärts under år 1942. Antalet dylika tillställningar uppgick till 40. Bruttoinkomsten av tillställningarna utgjorde 522 000 kronor och omkostnaderna 435 000 kronor, varför den sammanlagda behållningen blev 87 000 kronor, vilket motsvarar 16,5 % av bruttoinkomsten. Granskar man de olika insamlingarna var för sig, finner man, att icke mindre än 14 lämnade underskott. Bruttoinkomsten av dessa 14 tillställningar var omkring 155 000 kronor, medan kostnaderna stego till 184 000 kronor. Sammanlagda förlusten var alltså 29 000 kronor.

De missförhållanden i samband med offentliga insamlingar, som tid efter annan blottats, hava föranlett vissa organisationer inom näringslivet att bilda ett särskilt kontrollorgan, benämnt näringslivets granskningsnämnd. Ehuru nämndens verksamhet endast pågått en kortare tid, torde den dock i betydande utsträckning hava bidragit till att sanera insamlingsverksamheten. Detta sker framför allt på det sättet, att medlemmarna i de till granskningsnämnden anslutna organisationerna icke lämna bidrag till andra insamlingar än de som godkänts av nämnden. Nämndens verksamhet är därför i huvudsak inskränkt till sådana insamlingar, där arrangörerna hava för avsikt att vädja om bidrag genom direkt hänvändelse till medlemmarna i nämnda organisationer.

För den stora allmänheten har nämndens verksamhet endast indirekt betydelse och förefintligheten av en sådan granskningsnämnd kan därför icke göra en lagstiftning i ämnet överflödig.

Överståthållarämbetet kan för sin del icke dela utskottets farhågor för att en reglering i lagstiftningsväg skulle kunna hämma enskildas och organisationers initiativ till insamlingar för olika välgörande ändamål och den givmildhet i detta hänseende, som allmänheten i vårt land visat. Tvärtom torde en ökad kontroll från myndigheternas sida stärka allmänhetens förtroende för dylika insamlingar och göra allmänheten mera benägen att bidraga till desamma. Överståthållarämbetet får i detta sammanhang framhålla, att det i Stockholm visat sig, att arrangörer av insamlingar i allt mera ökad omfattning ansett det vara med sitt intresse förenligt att själva hemställa om överståthållarämbetets biträde för att anordna kontroll över insamlingarna.

En lagstiftning i enlighet med det förslag, som framlagts av reservan-

terna inom första lagutskottet vid 1942 års riksdag, skulle givetvis i betydande utsträckning öka möjligheterna till kontroll över de offentliga insamlingarna. Mot vissa av de ändringar, som reservanterna gjort i det av Kungl. Maj:ts framlagda förslaget, anser sig överståthållarämbetet emellertid böra framställa erinringar. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle således från förordningens tillämplighet undantagas endast insamling för religiöst eller välgörande ändamål i samband med gudstjänst eller annan andaktsutövning samt insamling, som anordnas av politiskt parti till förmån för partiets verksamhet. Reservanterna hava föreslagit, att undantag skall göras jämväl för insamling, som företages bland deltagare i sammankomst eller offentlig tillställning, om insamlingen sker för välgörande ändamål eller för att täcka omkostnaderna för tillställningen. Ett sådant undantag kan synas vara motiverat av praktiska skäl — tanken på en dylik insamling torde ofta uppkomma först under själva tillställningen eller sammankomsten — men undantaget bör dock icke omfatta de fall, då själva tillställningen anordnats i insamlingssyfte och på grund därav är underkastad kontroll. Några bärande skäl för att låta även nykterhetsorganisationernas insamlingar falla utanför lagens tillämplighetsområde har motionären icke förebragt.

Mot den föreslagna ökningen av de rättssubjekt, vilka skulle kunna erhålla förhandstillstånd att utan anmälan anordna insamlingar, har överståthållarämbetet icke något att erinra. Däremot kan överståthållarämbetet icke tillstyrka förslaget, att bestämmelserna i 5 och 7 §§ om polismyndighetens rätt att meddela erforderliga kontrollföreskrifter och kräva redovisning över insamlingen och användningen av de insamlade medlen, icke skola gälla i fråga om insamlingar, som anordnats efter dylikt förhandstillstånd. Erfarenheterna hava nämligen visat, att sådana föreningar och institutioner, som inom sina egentliga verksamhetsområden tillvunnit sig allmänt förtroende och därför skulle kunna tänkas erhålla dylika förhandstillstånd, icke alltid besuttit tillräckligt omdöme i ekonomiska frågor och därför bedrivit sina insamlingar på ett mindre tillfredsställande sätt. Bland de förut åsyftade femtio organisationerna, vilka på ett otillfredsställande sätt ordnat sin insamlingsverksamhet, befinna sig sålunda åtskilliga av dem, vilka i första hand torde åtminstone själva anse sig berättigade till dylikt förhandstillstånd. Om de i förordningen anvisade kontrollmöjligheterna skulle bortfalla genom ett meddelat förhandstillstånd, måste man för övrigt räkna med att länsstyrelserna komma att tillämpa stor försiktighet vid tillståndsgivningen och göra denna beroende av att motsvarande kontroll på annat sätt kommer till stånd.

Mot reservanternas förslag att rätten att förbjuda insamlingar skall överflyttas från polismyndigheten till länsstyrelsen, har överståthållarämbetet däremot icke något att erinra.

Stockholm den 13 april 1944.

TORSTEN NOTHIN.

STEN WALLER.

Bilaga C.

Till Herr Polismästaren.

Genom remiss den 16 mars 1944 har jag anmodats avgiva yttrande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren väckt motion om lagstiftning angående offentliga insamlingar.

Med anledning härav får jag vördsamt anföra följande.

Sedan hösten 1943 har kriminalavdelningen haft att handlägga utredningar angående ett 50-tal organisationers insamlingsverksamhet. Insamlingarna hava inbringat omkring två millioner kronor. Nära hälften av denna summa har tillfallit de personer, som yrkesmässigt åtagit sig att anordna insamlingarna. Då man torde kunna ifrågasätta, huruvida icke allmänheten med hänsyn till insamlingarnas stora omkostnader utsatts för bedrägeri, ha utredningarna överlämnats till åklagarmyndigheten för ställningstagande.

Oavsett om insamlingarna bedrivits på ett sätt, som kan bliva föremål för åtal, hava emellertid sådana omständigheter framkommit vid utredningarna, att det framstår som en nödvändighet, att de offentliga insamlingarna läggas under offentlig myndighets kontroll. Att frågan upptagits till prövning av statsmakterna måste därför anses tillfredsställande.

Det förslag till förordning angående offentliga insamlingar, som utarbetats av reservanterna inom första lagutskottet vid 1942 års riksdag, synes i stort sett innebära en lämplig lösning av ifrågavarande lagstiftningsspörsmål. Med stöd av praktiska erfarenheter få dock följande erinringar göras mot detta förslag.

Beträffande förslaget 8 § framhålles, att under förutnämnda utredningar exempelvis framkommit, att en välkänd organisation till en ackvisitör för en avgift av 2 000 kronor per år försålt ensamförsäljningsrätten till föreningens brevmärken, vilka sedan under enbart ett år avyttrats för cirka 100 000 kronor. Liknande har förhållandet visat sig vara beträffande en del andra organisationer. Erfarenheten har sålunda visat, att man icke utan vidare kan räkna med att institutioner av stadigvarande natur alltid bedriver insamling med skicklighet och omdöme. Därest tillstånd att utan anmälan anordna insamling skulle meddelas »förening eller annan institution eller organisation, som finnes vederhäftig för insamlingen», torde därför bestämmelserna i 5 och 7 §§ böra tillämpas med avseende å sådan insamling.

Vidkommande stadgandet i 8 § att tillstånd att utan anmälan anordna insamling skulle kunna meddelas »redaktion för tidning eller tidskrift» må framhållas vissa under de senaste månaderna gjorda erfarenheter. En organisation utgiver, i regel varannan månad, en tidskrift med ett lösnummerpris av 1 krona. Försäljare få mot kontantbetalning köpa tidskriften av organisationen för 50 öre. Resten av försäljningspriset behålles av försäljaren. Organisationen, som även insamlar kontantbidrag, utdelar årligen mindre belopp, ett par tusen kronor, till hjälpbehövande lytta. Under innevarande vinter hava ett par för brott förut straffade personer försålt tidskriften i fråga i stor utsträckning i ett flertal städer här i landet. Försäljarna hava framhållit, att allmänheten gjorde en synnerligen god gärning genom att köpa ett så stort antal tidskrifter som möjligt. De

hava också ofta lyckats försälja ett 15-tal eller flera tidskrifter till en och samme köpare. På fråga av försäljarna hava köparna i regel förklarat, att de icke önskade mer än ett exemplar av tidskriften och att överskjutande antal exemplar kunde sändas till något sjukhus eller någon militärförläggning. Någon gång har väl tidskriften i sådana fall sänts till sjukhus, men som regel hava desamma försålts två eller flera gånger, varigenom försäljarna gjort sig stor vinst.

Samma förhållande föreligger beträffande en tidskrift för lungsjuka, som utgives en gång i månaden och kostar 25 öre. Under 1943 utdelades 89 kronor till behövande lungsjuka av tidskriftens utgivare, som vanligen brukar låta försälja tidskriften genom lungsjuka personer, vilka därigenom få tillfälle att förtjäna en extra slant. Tvenne fullt friska försäljare fingo emellertid under senare hälften av februari 1944 inköpa 2 600 exemplar av tidskriften, som de sedan försålde i ett 10-tal städer. Enbart i två av dessa städer sålde försäljarna på ett par dagar betydligt flera exemplar av tidskriften än de inköpt. Ändock hade de ett tusental exemplar kvar. Härav framgår sålunda, att exemplaren försålts flera gånger, tydligen under framhållande av att hela behållningen skulle komma landets lungsjuka tillgodo.

Stockholm den 24 mars 1944.

NILS LÜNING.

t. f. kriminalpolisintendent.

Bilaga D.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan Riksdagens första lagutskott i en den 8 mars 1944 till justitiedepartementet inkommen skrivelse anhållit, att bland annat länsstyrelsen i Malmöhus län måtte anmodas avgiva yttrande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren väckt motion nr 161 om lagstiftning angående offentliga insamlingar, har Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen att avgiva och till utskottet inkomma med begärt yttrande.

I anledning härav får länsstyrelsen anföra följande.

I ovannämnda motion hemställes, att riksdagen måtte för sin del antaga det förslag till förordning angående offentliga insamlingar, som upptagits i reservation till första lagutskottets utlåtande nr 58 med de jämkningar däri, som i motionen föreslagits eller som vid ärendets utskottsbehandling skulle finnas erforderliga eller lämpliga. För egen del har motionären förordat den ändringen i nyssnämnda förslag till förordning, att av nykterhetsorganisationerna anordnade insamlingar skulle hänföras under de i 1 § 3 st. förslaget uppräknade insamlingar, beträffande vilka förordningen överhuvudtaget ej skulle vara tillämplig.

Såvitt länsstyrelsen kan finna, har efter det förevarande lagstiftningsfråga år 1942 behandlades av riksdagen, behovet av en kontroll över den offentliga insamlingsverksamheten blivit ytterligare ådagalagt. Sedan ett antal större näringsorganisationer numera bildat en särskild nämnd, kallad granskningsnämnden för gåvor och understödsannonser, med ändamål att verkställa kontroll beträffande insamlingar, vilka begära bidrag från näringsidkare, hava väsentligt ökade möjligheter till närmare inblick i den offentliga insamlingsverksamheten erhållits. Redan under den jämförelsevis korta tid, under vilken nämnden varit i funktion, har nämnden haft befattning med ett stort antal insamlingar, vilkas organisation och skötsel lämnat mycket övrigt att önska. Den främsta anmärkningen synes hava gällt det förhållandet, att insamlingarna lämnat en med hänsyn till intäkternas storlek alltför ringa behållning. Men därjämte har visat sig, att kontrollen över de för insamlingarna använda ackvisitörerna ofta varit mindre tillfredsställande. I anledning av de yrkanden, som vid frågans handläggning i riksdagen framfördes angående folkrörelsernas undantagande från kontrollen, torde böra framhållas, att de framkomna erinringarna i främsta rummet avse en del riksinsamlingar, som anordnats av skilda organisationer inom försvarsrörelsen. Även en del större insamlingar för rent humanitära ändamål hava emellertid visat sig vara mindre väl skötta. Däremot har länsstyrelsen sig icke bekant, att nykterhetsrörelsens insamlingar i något fall givit anledning till anmärkning.

Det är uppenbart, att genom inrättandet av berörda granskningsnämnd man erhållit ett effektivt organ för att övervaka insamlingsverksamheten och komma till rätta med avarterna inom densamma. Nämnden förfogar över sakkunnig personal och kan givetvis genom sitt ständiga sysslande med hithörande frågor förskaffa sig en mera djupgående kännedom om insamlingsverksamheten än som skulle bliva möjligt för de ifrågasatta statliga kontrollmyndigheterna. Nämndens uppgift är emellertid av begränsad omfattning, eftersom nämnden endast ägnar uppmärksamhet åt de insamlingsföretag, vilka vilja erhålla bidrag från näringslivet. Till följd härav kommer ett flertal insamlingar, särskilt de av mindre omfattning, att fortfarande bli helt okontrollerade. Trots förefintligheten av granskningsnämnden kvarstår därför behovet av en lagstiftning, som giver offentlig myndighet möjlighet att ingripa mot olämpliga former av insamlingsverksamhet. Ett ytterligare motiv för sådan lagstiftning utgör det förhållandet, att granskningsnämnden helt bekostas av enskilda medel och att ingen som helst garanti föreligger för att nämnden under någon längre tid skall fortsätta sin verksamhet.

Rörande utformningen av denna lagstiftning synes det förslag, som upptogs i ovannämnda reservationer till första lagutskottets utlåtande nr 58 i 1942 års lagtima riksdag, innefatta en tillfredsställande lösning av hithörande spörsmål. Med hänsyn till beskaffenheten och omfattningen av nykterhetsrörelsens insamlingar och då dessa insamlingar icke hitintills givit anledning till anmärkning, har länsstyrelsen intet att erinra mot, att insamlingarna i fråga i enlighet med motionärens förslag upptagas bland de insamlingar, vilka undantagas från lagstiftningens tillämplighetsområde.

Ur det allmännas synpunkt lär det innebära en betydande förmån, att det finnes ett centralt organ av den beskaffenhet som ovannämnda granskningsnämnd, vilket kontinuerligt följer och övervakar insamlingsverksamheten inom landet. Fördelarna härav lära redan nu hava klart framträtt. Och

kommer den föreslagna lagstiftningen till stånd, torde förefintligheten av granskningsnämnden medföra, att myndigheternas övervakningsarbete avsevärt underlättas. Av dessa skäl anser länsstyrelsen önskvärt, att vissa garantier skapas för att icke granskningsnämndens verksamhet nedläggas. Länsstyrelsen ifrågasätter, om icke detta kan ske genom att visst bidrag till kostnaderna för granskningsnämnden lämnas av statsmedel.

Malmö i landskansliet den 13 april 1944.

På länsstyrelsens vägnar:

N. G. VALENTIN.

S. DAHLRUP.

Bilaga E.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län att avgiva och till utskottet inkomma med yttrande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 161, om lagstiftning angående offentliga insamlingar, får länsstyrelsen, som i ärendet infortrat yttrande från poliskammaren i Göteborg, med överlämnande av detta yttrande, för egen del i ämnet anföra följande.

Att behov föreligger av en lagstiftning om kontroll över offentliga insamlingar torde klart bekräftas av erfarenheten. Såvitt länsstyrelsen kunnat finna, borde det förslag till förordning i ämnet, som utarbetades av reservanterna inom första lagutskottet vid 1942 års riksdag, vara det av hittills framlagda förslag, som är bäst ägnat att på ett tillfredsställande sätt lösa den föreliggande frågan. I huvudsak tillstyrker länsstyrelsen därför detta förslag. Endast följande må erinras.

Enligt länsstyrelsens mening har förslaget knappast tillräckligt beaktat angelägenheten av att s. k. välgörenhetsindustri stävjas. Huru detta lämpligast bör ske, kan givetvis vara föremål för olika meningar. Att, såsom poliskammaren i Göteborg påyrkar, lösa frågan genom direkt förbud mot yrkesmässigt utövande av insamlingsverksamhet, kan möjligen stöta på svårigheter, dels därför att en viss yrkesmässighet kan vidlåda en del slag av insamlingar utan att dessa därför kunna anses som olämpliga — så lärers ofta bli fallet med sådana insamlingar, som avses i 8 § av reservanternas, resp. 7 § i Kungl. Maj:ts författningsförslag — dels därför att begreppet yrkesmässighet i detta sammanhang alltid lär bli svårt att klart definiera. Vad det i förevarande fall gäller, är ju närmast att hålla den enskilda profithungern borta från insamlingsverksamheten. Länsstyrelsen ifrågasätter, om icke överhuvud möjligheten att förhindra olämpliga insamlingsformer skulle ökas genom ett tillägg till 5 § i den föreslagna förordningen, varigenom polismyndighet uttryckligen tillerkändes befogenhet att ingripa reglerande också beträffande anskaffnings- och administrationskostnaderna vid insamlingar. Det föreslagna författningsrummet synes nämligen med den formu-

lering det erhållit inrymma befogenhet för polismyndigheten att meddela föreskrifter, förutom angående redovisning och kontroll, endast i fråga om den yttre ordningen och organisationen för insamlingen.

Att särskilt register bör hos länsstyrelse föras över där meddelade tillstånd att utan anmälan anordna insamlingar, synes länsstyrelsen uppenbart. Föreskrift härom torde lämpligen böra i förordningen intagas.

Göteborg i landskansliet den 5 april 1944.

MALTE JACOBSSON.

NILS BJÖRKMAN.

Bilaga F.

Till Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Sedan länsstyrelsen genom skrivelse den 11 mars 1944 anmodat poliskammaren att inkomma med yttrande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 161, om lagstiftning angående offentliga insamlingar, får poliskammaren, med återställande av remisshandlingarna, härmed anföra följande.

Den tid, som förflutit, efter det poliskammaren avgivit yttrande rörande den i remisshandlingarna omnämnda promemorian med förslag till förordning angående offentliga insamlingar, torde ytterligare ha understrukt vikten av en lagstiftning i berörda ämne. Smärre meningsskiljaktigheter beträffande den ifrågasatta lagstiftningens tillämpningsområde och detaljutformning böra ej längre få hindra tillkomsten av en insamlingskontroll i syfte att åstadkomma en välbehövlig sanering på ifrågavarande område. Ur denna synpunkt framstår det som tämligen betydelselöst, huruvida lagstiftningen utformas i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition nr 112 år 1942 eller det förslag som framlagts av reservanterna till första lagutskottets utlåtande nr 58/1942.

För att insamlingskontrollen skall bli fullt effektiv, dock utan att vara onödigt betungande, synes det likväl önskvärt med vissa kompletterande bestämmelser. Sålunda torde det erfordras en föreskrift, att insamlingsverksamhet — med undantag för i 3 § andra stycket avsedda fall — ej må påbörjas, förrän vederbörligt tillstånd eller bevis om anmälan utfärdats. Ett uttryckligt stadgande om att de personer, som skola leda eller eljest medverka vid offentliga insamlingar, råda över sig och sin egendom samt gjort sig kända för redbarhet och ordentlighet, torde även vara på sin plats. Vidare bör det för att hindra uppkomsten av en s. k. välgörenhetsindustri vara befogat att uppställa förbud mot yrkesmässigt utövande av insamlingsverksamhet. Slutligen skulle det till förhindrande av olämpliga insamlingsformer med alltför dryga anskaffnings- och administrationskostnader framstå som värdefullt, om polismyndigheten ägde

föreskriva, huru stor del av bidragen, som minst skulle tillgodoföras det ändamål, för vilket insamlingen anordnats, ävensom kräva ekonomisk garanti för att en dylik föreskrift behörigen iakttoges.

Poliskammaren har i ärendet inhämtat yttrande från t. f. kriminalpolisintendenten Rolf Seevers, som förklarar sig intet ha att erinra mot det i ovannämnda motion framställda förslaget.

Yttrandet avlämnas i två exemplar.

Göteborg i poliskammaren den 28 mars 1944.

ERNST FONTELL.

Carl G. Borgström.

Bilaga G.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom skrivelse den 10 mars 1944 har Kungl. justitiedepartementet anmodat länsstyrelsen att till utskottet inkomma med yttrande över en vid 1944 års riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 161, om lagstiftning angående offentliga insamlingar.

I anledning härav får länsstyrelsen i underdånighet *dels* härmed överlämna yttranden av Värmlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler samt av landsfogden i länet, *dels ock* för egen del anföra följande.

Här i länet har under senare år vid ett tillfälle åtal anställts för bedrägligt förfarande i samband med offentlig insamling. Den åtalade, en kvinna, tidigare straffad för fjärde resan stöld, dömdes jämlikt 21 kap. 3 § samt 4 kap. 1 och 2 §§ strafflagen för grovt bedrägeri att hållas till straffarbete i ett år.

De offentliga insamlingarna äga numera rum i allt större omfattning. Vid olika tillfällen ha påtalats, att missförhållanden äga rum i samband med insamlingarna. På grund härav har frånvaron av bestämmelser angående offentliga insamlingar visat sig vara en brist, som bör avhjälpas. I likhet med landsfiskalföreningen och landsfogden i länet är länsstyrelsen av den uppfattningen, att det förslag till förordning i ämnet, som upptagits i reservationen till första lagutskottets utlåtande nr 58 vid 1942 års lagtima riksdag, kan med vissa jämkningar läggas till grund för blivande lagstiftning i ämnet.

Vid granskning av förslaget har länsstyrelsen för sin del funnit anledning framställa följande erinringar.

§ 1. Länsstyrelsen anser, att insamling, som företages bland deltagare i sammankomst eller offentlig tillställning, och vilken insamling avser att täcka omkostnaderna för tillställningen, bör vara underkastad förordningens bestämmelser. Efter tillställningen bör alltså anmälan ske hos polismyndigheten enligt 3 §. Därest förordningen icke tillämpas å offent-

lig tillställning, finnes möjlighet att kringgå bestämmelserna i nöjesskatteförordningen.

§ 3. I denna paragraf bör stadgas viss tid, förslagsvis 3 dagar efter insamlingens påbörjande, inom vilken anmälan senast skall göras hos polismyndigheten.

§ 6. Polismyndigheten bör tillerkännas befogenhet att meddela förbud mot insamlingar. Förbudet skall dock omedelbart underställas överståthållarämbetet eller länsstyrelsen.

§ 8. Tillstånd till insamling bör meddelas allenast för viss tid, förslagsvis tre år. Enligt länsstyrelsens mening föreligga ej tillräckliga skäl att befria nykterhetsorganisationer från skyldigheten att begära förhandstillsstånd.

Enligt 14 § förslaget till förordning avses, att Kungl. Maj:t skall meddela närmare bestämmelser angående förordningens tillämpning. Länsstyrelsen anser sig i likhet med landsfiskalsföreningen redan nu böra föreslå två bestämmelser, vilka synas böra inflyta i blivande tillämpningskungörelse.

Sålunda bör enligt länsstyrelsens mening blankett fastställas för avlämnande av anmälningar till polismyndighet angående insamlingar. Vidare synes skyldighet böra stadgas för vederbörande insamlare att vara försedd med bevis, som utvisar, att han erhållit i uppdrag att insamla medel, samt att insamlingen i vederbörlig ordning anmälts, eller att tillstånd erhållits. Nämnade bevis torde insamlaren vara skyldig att på anfordran uppvisa för den allmänhet, han besöker.

Karlstad i landskansliet den 13 april 1944.

IVAR VENNERSTRÖM.

R. SUNDELIUS.

Bilaga H.

Till länsstyrelsen i Värmlands län.

Med återställande av remisshandlingarna i ärende rörande ifrågasatt lagstiftning om offentliga insamlingar får jag överlämna från Värmlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler infordrat yttrande samt för egen del vördsamt anföra följande.

Det torde ovedersägligen vara ur allmänt intresse påkallat, att offentliga insamlingar underkastas laglig reglering och kontroll. Dylika insamlingar ha under de senaste åren undan för undan ökat och blivit allt mer vanliga. Detta har medfört, att en godtrogen allmänhet i förvisso icke få fall blivit offer för bedrägligt förfarande, detta särskilt beträffande s. k. listinsamlingar. Genom lagstiftning på området torde faran för dylikt bedrägeri mot allmänheten tillfredsställande kunna elimineras även om

en absolut effektiv kontroll över insamlingar torde vara tekniskt ogenomförbar.

Beträffande tillämpningsområdet för eventuell lagstiftning ansluter jag mig *i stort till reservanternas i första lagutskottet förslag*, dock att insamling bland deltagare i sammankomst eller offentlig tillställning bör underkastas lagbestämmelserna i det fall insamlingen avsett att täcka omkostnaderna för tillställningen, detta framförallt med tanke på den s. k. nöjesindustrien, som icke bör beredas tillfälle att täcka en eventuell förlust genom insamling av pengar bland deltagarna. Lyckligast vore om detta undantag för sammankomster och tillställningar formulerades så, att det avsåg allenast insamling bland deltagare i sammankomst eller offentlig tillställning för välgörande ändamål och endast för det ändamål, för vilket sammankomsten eller tillställningen anordnats. Att göra insamling beroende av särskilt tillstånd torde vara överflödigt. Anmälan, av lämplighets-skäl på sätt motionären anför till polismyndighet, upptagande för kontroll erforderliga uppgifter, torde få anses tillfyllest. I detta fall bör dock, i likhet med vad som skett i lotteriförordningen, i princip stadgas en senaste tidpunkt, då anmälan skall göras för att kontrollmyndigheten skall beredas tillfälle utfärda erforderliga kontrollföreskrifter.

Beträffande kontrollen anser jag det icke riktigt lyckligt att denna utövas av polismyndighet, enär enhetliga principer då torde vara svåra att få fram. Kontrollen bör i stället omhändervhas av länsstyrelserna (överståthållarämbetet), varigenom enhetliga kontrollprinciper lättare utformas, med skyldighet i så fall för polismyndigheten att omedelbart — i fall av behov efter vederbörlig komplettering — översända anmälningen till kontrollmyndigheten. I följd härav bör — vilket för övrigt även eljest torde vara det lämpligaste — rätten att förbjuda insamling tillkomma länsstyrelserna (överståthållarämbetet).

Beträffande tillstånd för vissa föreningar m. fl. att utan anmälan anordna insamlingar för välgörande, religiöst, kulturellt eller annat allmännyttigt ändamål ansluter jag mig helt till Kungl. Maj:ts vid 1942 års riksdag framlagda förslag. Reservanternas i första lagutskottet förslag härutinnan anser jag vara alltför allmänt hållet genom att det medger möjlighet att meddela tillstånd till insamling för vad slags ändamål som helst. Möjligen borde dylikt tillstånd tidsbegränsas, t. ex. till 3 år, för att därigenom åstadkomma en effektivare uppsikt över tillståndshavarens lämplighet.

För att giva erforderlig skärpa åt eventuella lagbestämmelser är det givetvis nödvändigt att överträdelser medföra straffansvar, vilket reservanternas i första lagutskottet tydligen förbisett. Beträffande straffarten vore det önskvärt, att ett anordnande eller försättande av en insamling i strid mot utfärdat förbud åtminstone i grövre fall belades med fängelsestraff

Karlstad i landsfogdens expedition den 5 april 1944.

ANDERS HOLMSTRÖM.

Gunnar Dunér.

Bilaga I.

Till herr landsfogden i Värmlands län.

Såsom infordrat yttrande i anledning av motion vid 1944 års riksdag om lagstiftning angående offentliga insamlingar får styrelsen för Värmlands länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler vördsamt anföra:

De missförhållanden, som yppat sig å förevarande område, torde i mycket ringa grad hänföra sig till insamlingar av lokal natur eller till sådana, som letts från ort i landsorten, och i viss mån torde de även vara föranledda av de speciella förhållanden, som rått under kristiden, då fråga stundom uppkommit om anskaffande av medel för ändamål av helt ny karaktär. Länsavdelningen vill för den skull helt instämma i motionärens åsikt, att lagstiftningen icke bör göras mera ingripande, än som prövas oundgängligen nödvändigt.

Det lagförslag, som utarbetats av reservanterna i lagutskottet vid 1942 års riksdag, finner länsavdelningen vara i stort sett väl avvägt. Det synes sålunda lämpligare, att fråga om förbud mot insamling skall handläggas av Konungens Befallningshavande än av lokal polismyndighet. Området är i och för sig ömtåligt, och om frågor av detta slag skola handläggas av en massa lokala myndigheter, bliva svårigheterna att åstadkomma en för hela riket enhetlig praxis säkerligen mycket stora. I det fall att insamling prövas strida mot lag, synes dock rätt att meddela förbud böra tillkomma jämväl polismyndighet. I övriga fall, då förbud anses kunna komma ifråga, bör polismyndigheten endast med eget yttrande överlämna ärendet till Konungens Befallningshavande.

Enligt reservanternas förslag skulle förordningen under vissa förutsättningar icke äga tillämpning bl. a. å insamlingar vid offentlig tillställning. Länsavdelningen vill dock uttala betänkligheter mot att sådana insamlingar helt ställas utanför kontrollen. Lämpligare synes vara att sådan föreskrift meddelas, att endast föreskriften om skyldighet att på anfordran avgiva redovisning skall gälla. Särskild anmälan skulle sålunda ej erfordras.

Rätt att påkalla redovisning synes beträffande insamling, som verkställts av organisation m. m., som meddelats särskilt tillstånd till insamlingsverksamhet, böra tillkomma den myndighet, som meddelat tillståndet, samt i övriga fall polismyndighet.

Vad motionären anförts om att insamlingar, anordnade av bl. a. nykterhetsorganisationer, böra ställas utanför lagstiftningen, anser sig länsavdelningen icke kunna biträda, främst på grund av den uppenbara svårigheten att i lagtexten så precisera de grupper av organisationer, som skulle åtnjuta denna förmån. Även om alla nu verksamma organisationer av detta slag kunna anses vara utan vidare förtjänta av dylikt förtroende, kan man icke utgå ifrån, att så även framdeles blir förhållandet. En så beskaffad lagstiftning kan därför förväntas bliva helt ineffektiv och snarare främja än hindra de rådande missförhållandena. Anordningen med skyldighet för organisation att söka tillstånd synes även kunna förväntas bliva en föga betungande engångsangelägenhet, då tillstånd väl torde komma att meddelas att gälla tillsvidare.

ETT par frågor, som måhända mest hänföra sig till tillämpningen av en

eventuell lagstiftning på området, vill länsavdelningen i sammanhanget beröra.

Enligt förslaget skall anmälan till polismyndighet om insamling innehålla vissa upplysningar. Såväl för åstadkommande av enhetlighet som för underlättande av anmälningsplikten synes lämpligt, att särskilda blanketter för ändamålet tillhandahållas av statsverket.

Behov synes föreligga av föreskrift om att den, som hänvänder sig till allmänheten i insamlingssyfte, skall vara försedd med legitimation av något slag, utvisande att insamlingen är auktoriserad av organisation, som erhållit tillstånd till insamlingsverksamhet, eller vederbörligen anmäld till polismyndighet. Fråga härom synes böra upptagas till prövning.

Kristinehamn och Munkfors den 27 mars 1944.

För Värmlands Länsavdelning av Föreningen Sveriges landsfiskaler:

Styrelsen:

CARL J. THORÉN.

J. Elfström.

Bilaga J.

Till Riksdagens andra kammars första lagutskott.

Sedan Svenska kyrkans diakonistyrelse genom skrivelse den 7 mars 1944 beretts tillfälle att avgiva yttrande över inom årets riksdag väckta *motionen nr 161 i andra kammaren av herr Hedlund i Östersund om lagstiftning angående offentliga insamlingar*, får diakonistyrelsen härmed anföra följande:

Diakonistyrelsen, som redan tidigare, nämligen i anledning av nådig remiss år 1941 av justitiedepartementets P. M. och utkast till förordning angående offentliga insamlingar, ingående sysselsatt sig med den fråga, som här är förhanden, och däröver avgivit ett omfattande utlåtande, som i avskrift härvid fogas, vill här först och främst uttala, att diakonistyrelsen vidhåller de principiella betänkligheter mot en sådan lagstiftning, som nu ånyo föreslås, samt att diakonistyrelsen är fullt medveten om, att varje lagstiftning på detta område, hur smidig man än söker göra den, kommer att verka hämmande på den lojala och spontana insamlingsviljan. Med tanke på de missförhållanden, som i synnerhet under senare tid för sports på detta område, vill styrelsen likväl låta sina betänkligheter fara, men vill på det enträgnaste understryka, att lagstiftningen göres så smidig som möjligt.

Diakonistyrelsens ovan omförmälda yttrande av den 30 januari 1941 hänför sig — som tidigare nämnts — till utkastet till förordningen angående offentliga insamlingar.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 112 till 1942 års riksdag framlades ett nytt inom Kungl. justitiedepartementet på grundval av sagda P. M. och med beaktande av de i ärendet avgivna utlåtandena utarbetat förslag till förordning, vilket emellertid ej antogs av riksdagen.

Över detta senare förslag har diakonistyrelsen ej tidigare haft tillfälle yttra sig.

Enär det är detta förslag, som även ligger till grund för nu ifrågavarande motion av herr Hedlund i Östersund med de däri av reservanterna i första lagutskottet vid 1942 års lagtima riksdag gjorda ändringar och tillägg, övergår diakonistyrelsen nu till att behandla förslaget olika paragrafer var för sig med hänsyn tagen jämväl till reservanternas förslag.

§ 1. Diakonistyrelsen konstaterar här med tillfredsställelse, att det tidigare föreslagna *tillståndsförfarandet* numera ersatts med det vida enklare *tillvägagångssättet* med enbart *anmälan*.

Kvar står dock fortfarande möjligheten till oklarhet ifråga om gränserna mellan privat och offentlig insamling. Här torde emellertid rättspraxis så småningom få avgörande betydelse.

Möjligen kunde man överväga att i § 1 först definiera begreppet offentlig insamling och därefter föreskriva skyldighet att anmäla densamma, d. v. s. låta st. 1 och 2 byta plats.

Beträffande st. 3 vidhåller diakonistyrelsen sin tidigare uttalade åsikt, att om insamling till förmån för ett politiskt partis verksamhet skall vara undantagen lagens bestämmelser, denna förmån rätteligen borde kunna utsträckas att även omfatta den religiösa verksamheten eller åtminstone de organ inom vår kyrka, som vore av offentlig karaktär. d. v. s. Missionsstyrelsen, Diakonistyrelsen och Sjömansvårdsstyrelsen.

§ 2. Intet att anföra.

§ 3. Intet att anföra.

§ 4. Beträffande kostnaderna för insamlingen torde det möta vissa svårigheter att redan i anmälan angiva »ungefärliga storleken av de beräknade kostnaderna», och därför torde man få förvänta, att kraven på exaktet i detta hänseende icke sättas alltför högt.

§ 5. Diakonistyrelsen iakttaget med tillfredsställelse den i 2 st. införda bestämmelsen om åtagandet av tillsyn, som bör avsevärt förenkla förfarandet vid anordnandet av mindre insamlingar. Det är också att hoppas, att den kontrollerande polismyndigheten så ofta sig göra låter använder denna enklare redovisningsform och ej alltför strängt fasthåller vid huvudbestämmelsen i 1 st.

§ 6. Beträffande denna paragrafs bestämmelser om förbud mot vissa insamlingar synes det diakonistyrelsen, som om det av reservanterna framförda förslaget, att dylikt förbud skulle utfärdas av länsstyrelse respektive överståthållarämbetet, vore att föredraga framför det här föreslagna, dels emedan detta förfarande är så pass ingripande mot hela insamlingens existens, och dels emedan det kanske ej hos varje beslutande polismyndighet i alla delar av landet kan förväntas den rättserfarenhet, som kan erfordras för att rätt bedöma, om en insamling skall anses fylla lagens krav i ett eller annat avseende. Men enär anmälan om planerad insamling i varje fall skall göras hos polismyndigheten i orten, torde böra föreskrivas, att om polismyndigheten har grundad anledning antaga, att insamlingen är av sådan

art, att den borde förbjudas, enligt 6 §, polisen då har skyldighet att genast underställa den länsstyrelsens respektive överståthållarämbetets prövning.

§ 7. De här införda stadgandena om tillstånd att *utan anmälan* anordna insamling avse ju att i första hand tillgodose vissa institutioner av s. k. »stadigvarande natur».

Diakonistyrelsen bemärker här först, att tolkningssvårigheterna angående detta sistnämnda uttryck kvarstår olösta, och åberopar sina i ovan nämnda skrivelse av den 30 januari 1941 anförda synpunkter härvidlag, nämligen bl. a. att såsom institution av stadigvarande natur måtte anses varje sammanslutning, som framträder i någon av lagen erkänd form eller antagit stadgar av viss fullständighet och utsett styrelse.

Att, såsom reservanterna föreslagit, i denna § i stället upptaga uttrycket »institution . . . . ., som finnes vederhäftig», synes diakonistyrelsen vara vanskligare än nu angivna uttryck.

Vidare skulle diakonistyrelsen — med erfarenhet från flera av kyrkans olika områden — vilja framhålla som önskemål, att en tilläggsbestämmelse måtte införas som stadgade, att om insamling anordnas *till förmån* för institution, som har allmänt tillstånd enligt denna paragraf, ett godkännande av insamlingen från denna institutions sida må vara tillfyllest och alltså anmälan till polismyndighet ej behöva göras.

§ 8. Den här föreskrivna redovisningsskyldigheten borde ej vara föreskriven för institution, som enligt § 7 åtnjuter allmänt tillstånd. Visserligen anger lagen, att sådan redovisning skall lämnas endast »på begäran av polismyndigheten», och däri torde man måhända kunna inlägga den tolkningen, att om den polisen överordnade myndigheten, länsstyrelsen eller överståthållarämbetet, medgivit en institution allmänt tillstånd att utan anmälan anordna insamling, den lägre polismyndigheten då ej skulle äga att avkräva redovisning över samma insamling, men i brist på närmare lagstadgande härom torde tvekan och osäkerhet uppstå.

§§ 9—10. Intet att anföra.

§ 11. Diakonistyrelsen förordar här den lydelse paragrafen erhållit i reservanternas förslag.

§§ 12—14. Intet att anföra.

För övrigt har diakonistyrelsen intet att i ärendet erinra.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit, förutom undertecknad ärkebiskop (ordförande), styrelsens ledamöter biskop Ljunggren, kontraktsprosten Bolling, hovpredikanten Bokander, byråchefen Östrand, jägmästaren Carlgren, fröken Göransson och folkskolläraren Joelsson.

Stockholm den 30 mars 1944.

Å Svenska kyrkans diakonistyrelsens vägnar:

ERLING EIDEM.

Wald. P. Widegren.

Bilaga K.

Till Första lagutskottet.

Sedan Frikyrkliga samarbetskommittén beretts tillfälle att avgiva yttrande över motion nr 161 i Andra kammaren vilja vi anföra följande:

I enlighet med Första lagutskottets utlåtande nr 58/1942 beslöt riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa ny allsidig utredning beträffande förordning om offentliga insamlingar. Föreliggande motion anger enligt vår mening icke något bärande skäl för att riksdagen skulle frångå sitt beslut. Den omständigheten, att Kungl. Maj:t ej för pågående riksdag ämnar framlägga någon proposition i ärendet borde, om ärendet anses brådskande, eventuellt föranleda en förnyad framställning från riksdagen till Kungl. Maj:t.

Första lagutskottets motivering i utlåtandet till riksdagen 1942 synes oss vara mycket stark och alltjämt giltig. Vissa oklarheter och inkonsekvenser, som funnos i Kungl. Maj:ts proposition, finnas även i reservanternas förslag. Särskilt vilja vi framhålla, att ej tillräcklig hänsyn tagits till de stora folkrörelsernas ställning och arbetsätt. Ett typiskt exempel på oklarheten i själva utgångspunkten är motionärens förslag, att nykterhetsorganisationer skola undantagas från lagstiftningen ifråga. Vad skulle anledningen vara till att just politiska organisationer och nykterhetsorganisationer skulle undantagas? Gränsen synes oss vara rent godtyckligt dragen. Skäl finnas utan tvivel för att de nämnda organisationerna ej skola beröras av lagen, men samma skäl gälla även beträffande en mängd andra organisationer och institutioner av stadigvarande art. Särskilt kan sägas, att lagstiftningen i fråga måste anses vara onödig i fråga om religiösa sammanslutningar av stadigvarande art. Dessa äro så väl kända, ha så bestämda ändamål för sina insamlingar och praktisera så noggrann kontroll och revision, att ansökan om tillstånd till offentliga insamlingar ej behöver ifrågakomma. Undantagsbestämmelsen enligt § 1 angående insamling för religiöst och välgörande ändamål »i samband med gudstjänst eller annan andaktsövning» måste anses vara otillräcklig, emedan, som från flera håll påpekats, endast en mindre del av de religiösa organisationernas inkomster erhållas genom sådana insamlingar. Oss veterligt förekommer en sådan inskränkning i friheten att insamla medel endast i Tyskland, och erfarenheten visar, att en sådan inskränkning kan vara ett vapen i händerna på en politisk regim, som vill komma vissa religiösa organisationer till livs.

Det skulle möjligen kunna anses, att det under normala förhållanden vore fråga om en enkel formell åtgärd att begära sådant tillstånd, som avses i § 8. Vi vilja emellertid erinra om att kristna missionsällskap, som strängt tillämpa den kongregationalistiska synen på förhållandet mellan lokalförsamlingarna, icke känna till någon överorganisation. Exempel på sådana sällskap äro Pingströrelsen och Örebro missionsförening. Eftersom varje församling utgör en självständig enhet skulle varje sådan bli nödsakad att begära det avsedda tillståndet. Jämte vissa farhågor för bestämmelsernas tillämpning föreligga alltså betänkligheter av praktisk art.

Av vad som ovan sagts framgår, att vi ej kunna understödja motion nr 161 i Andra kammaren utan mena, att riksdagen bör avvakta det förslag Kungl. Maj:t kan framlägga efter ny utredning.

Stockholm den 6 april 1944.

Frikyrkliga Samarbetskommittén.

THEODOR ARVIDSON.

A. Eeg-Olofsson.

Bilaga L.

Till Riksdagens första lagutskott.

Sedan första lagutskottet berett Godtemplarorden tillfälle att yttra sig över en motion av herr Verner Hedlund i Östersund om lagstiftning angående offentliga insamlingar, får Godtemplarorden i anledning av sagda motion anföras följande.

Motionären förordar, att den vid första lagutskottets utlåtande n:r 58/1942 fogade reservationen, vilken ej vann bifall av 1942 års riksdag, i huvudsak skall läggas till grund för en lagstiftning beträffande offentliga insamlingar. Vissa jämkningar i de i denna reservation angivna riktlinjerna föreslås dock av motionären, som härvid i första rummet synes åsyfta att undantaga av nykterhetsorganisationer anordnade insamlingar från den föreslagna lagstiftningen, en ståndpunkt, som mera synes sammanfalla med den uppfattning, som kom till synes i utskottsutlåtandet n:r 58/1942 än med den, som fick sitt uttryck i den vid utlåtandet fogade reservationen. Sålunda yttrar motionären: »Av vikt är sålunda bl. a., att lagstiftningen erhåller ett sådant innehåll, att den insamlingsverksamhet, som bedrivs av nykterhetssammanslutningarna eller andra organisationer med ideella syften, icke hindras eller försvåras.» I slutet av sin motivering upptager motionären en tanke, som kom till uttryck i utskottsutlåtandet n:r 58/1942, då han på tal om av nykterhetsorganisationer anordnade insamlingar säger: »Mera ändamålsenligt synes vara att hänföra av nykterhetsorganisationer anordnade insamlingar under i 1 § tredje stycket uppräknade insamlingar, beträffande vilka förordningen överhuvudtaget ej är tillämplig.» Denna uppfattning synes sammanfalla med den, som ligger till grund för utskottsmajoritetens uttalande i utlåtandet n:r 58/1942, där det bl. a. heter: »Av vikt är också, att de stora folkrörelserna, vilka som bekant i betydande omfattning basera sin verksamhet på bidrag från allmänheten, i så stor utsträckning som möjligt lämnas utanför lagstiftningen; det kan ifrågasättas om ur någon synpunkt behov överhuvudtaget föreligger att indraga dessa organisationers insamlingar under kontrollen».

Godtemplarorden vill med understrykande av här citerade uttalanden

såväl av första lagutskottet som av motionären framhålla angelägenheten av att de insamlingar, som anordnas av de stora folkrörelserna, undantagas vid en eventuell lagstiftning om kontroll av offentliga insamlingar. Veterligen har på intet håll den insamlingsverksamhet, som bedrivs av våra folkrörelser, tagits till intäkt för strävanden att genomföra en lagstiftning beträffande offentliga insamlingar. Det är en insamlingsverksamhet, bedriven under helt andra former och med en helt annan syftning, som föranlett kraven på lagstiftning. Det vore därför att beklaga därest folkrörelserna genom en lagstiftning av här berörd art skulle hämmas i sina ur samhällsynpunkt värdefulla initiativ till insamlingar för välgörande ändamål och för stödjande av organisationernas egna syften. Detta ståndpunktstagande innebär givetvis icke, att Godtemplarorden motsätter sig en kontroll av i synnerhet de insamlingar, som av en del företag och enskilda bedrivs såväl genom annonsering i pressen som genom personliga hänvändelser och som t. o. m. sker i förvärvssyfte. Att en sådan insamlingsverksamhet ställes under kontroll är ett intresse för dem, som organisera ur legala behov framprungna insamlingar. En sådan i och för sig önskvärd kontroll synes emellertid kunna genomföras utan att den lagenliga regleringen av insamlingsverksamheten behöver utsträckas till de insamlingar, som anordnas av de stora folkrörelserna.

Efter att sålunda ha givit uttryck för sin principiella inställning till det i herr Hedlunds i Östersund motion behandlade spørsmålet vill Godtemplarorden framhålla, att det enligt dess uppfattning icke förebragts några skäl för att frångå den ståndpunkt, som 1942 års riksdag intog, då den av Kungl. Maj:t begärde en ny, allsidig utredning av hithörande frågor. En lagstiftning beträffande offentliga insamlingar inrymmer många relativt svårösta problem och kommer att ingripa reglerande på ett område, där tidigare varken anmälningsskyldighet stadgats eller tillstånd av offentlig myndighet krävts. Den av riksdagen begärda ytterligare utredningen är därför säkerligen behöflig. Godtemplarorden förutsätter härvid att i enlighet med första lagutskottets av riksdagen antagna uttalande representanter för de stora folkrörelserna beredas tillfälle att delta i utredningen.

Stockholm den 12 april 1944.

För Godtemplarorden

RUBEN WAGNSSON.

Bilaga M.

Till Riksdagens första lagutskott.

Genom remiss den 7 sistlidne mars har Första lagutskottet berett Näringslivets granskningsnämnd för gåvor och understödsannonser tillfälle att avge yttrande över en av herr Hedlund i Östersund i andra kammaren väckt motion nr 161 om lagstiftning angående offentliga insamlingar.

I anledning härav får nämnden anföra följande:

Riksdagens beslut om avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 112/42 utgör bakgrunden till bildandet av Näringslivets granskningsnämnd. Det framstod nämligen för näringslivet såsom nödvändigt, att de kaotiska förhållandena på insamlingsområdet på ett eller annat sätt reglerades. Initiativet togs närmast av överståthållaren Nothin, vilken i mars 1943 sammankallade representanter för näringslivets olika organisationer till ett sammanträde. De undersökningar, som i anledning härav igångsattes, resulterade i bildandet av Näringslivets granskningsnämnd, som i viss mån haft en föregångare i en till Sveriges Industriförbund anknuten organisation med motsvarande syfte. Granskningsnämndens verksamhet tog sin början den 1 januari 1944. Till nämnden äro följande organisationer anslutna:

Auktoriserade Annonsbyråers Förening
Föreningen Svensk Fackpress
Handelskamrarnas Nämnd
Svenska Annonsörers Förening
Svenska Bankföreningen
Svenska Försäkringsbolags Riksförbund
Svenska Reklamförbundet
Svenska Tidningsutgivareföreningen
Sveriges Centrala Hotell- och Restaurantförening
Sveriges Grossistförbund
Sveriges Industriförbund
Sveriges Köpmannaförbund
Sveriges Redareförening
Föreningen Auktoriserade Revisorer
Föreningen Godkända Granskningsmän.

Vad först beträffar frågan om behovet av en lagstiftning på förevarande område vill Granskningsnämnden som sin mening uttala, att ett latent sådant behov föreligger, men att formen för och omfattningen av en sådan lagstiftning äro synnerligen vanskliga att taga ståndpunkt till. Det förslag, som förelades 1942 års riksdag, kan i nämnda hänseenden icke sägas fylla måttet. Härav följer också, att Granskningsnämnden icke anser sig kunna tillstyrka ett antagande av det förslag till lagstiftning, som den föreliggande motionen avser.

Enligt Granskningsnämndens mening föreligga emellertid vissa skäl för att låta ännu någon tid anstå med upptagandet av arbetet på en lagstiftning i förevarande ämne. Nämnden föreställer sig nämligen, att den verksamhet, som nämnden numera igångsatt och som är av rätt vittfammande omfång, kan medföra värdefulla erfarenheter för uppläggningsen av en dylik lagstiftning.

Såsom framgår av nämndens benämning, avser nämnden att åstadkomma kontroll icke allenast över insamlingar av kontanta medel utan även och icke minst av s. k. understödsannonsering. Även insamlingar, som ske i form av försäljning av märken, bokverk m. m. falla under nämndens verksamhetsområde. Nämnden har för insamlingsverksamhet av dessa olika slag tillskapat ett kontrollsystem — baserat bl. a. på användningen av vissa serier av postgirokonton — varav nämnden anser sig hava grundad anledning att förvänta ett gott resultat. Å andra sidan är nämndens verksamhet helt naturligt inskränkt till att på förevarande område tillvarataga allenast

näringslivets intressen; den stora allmänhetens intressen härvidlag falla utanför nämndens verksamhetsområde, även om dessa intressen komma att draga en viss och icke obetydlig nytta av verksamheten. Att nämnden icke kan med sin kontrollverksamhet täcka hela det område, som en rationell lagstiftning skulle omfatta, ligger emellertid i sakens natur.

Som ovan anförts är nämnden också av den uppfattningen, att inom en ej alltför avlägsen framtid förhållandena på förevarande område böra regleras genom lagstiftning. Då nämnden f. n. icke är beredd att med bestämdhet yttra sig om de närmare linjerna för en dylik lagstiftning, får nämnden för sin del i avvaktan på närmare erfarenheter rörande sin verksamhet avstyrka bifall till den föreliggande motionen.

Stockholm den 12 april 1944.

Näringslivets granskningsnämnd för gåvor och understödsannonser

NILS WESTERDAHL.

E. FRICK.
